

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РОЗВИТКУ

MODERNIZATION OF THE ENTERPRISE AS A PREREQUISITE FOR ENSURING ITS COMPETITIVE DEVELOPMENT

Коцко Т.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту підприємств,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Мальцев Т.В.

магістр,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Kotsko Taras, Maltsev Tymofiy

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

У статті досліджуються проблеми модернізації підприємств як важливої передумови забезпечення їх ефективного та конкурентоспроможного розвитку у довготривалій перспективі. Систематизовано фактори, які обумовлюють актуальність та необхідність модернізації українських підприємств. Акцентовується увага на важливості реалізації проектів комплексної модернізації промислових підприємств України, моральна і фізична зношеність виробничих фондів яких, перетнула критичні межі та стала важливою причиною зменшення конкурентоспроможності їх продукції. Доведено, що модернізація безпосередньо пов'язана з інноваційно-орієнтованими рішеннями в технологічній, організаційно-управлінській, економічній та соціальній сферах підприємства і спрямована на розвиток та реалізацію його економічного потенціалу у тривалій перспективі. Розкрито сутність поняття «модернізація підприємства», систематизовано його основні особливості. Визначено напрями, цілі та інструменти модернізації підприємства. Охарактеризовано систему конкурентних переваг підприємства, які забезпечує модернізація. Обґрунтовано пріоритетні напрями та інструменти модернізації українських підприємств в умовах обмеженості ресурсів їх розвитку.

Ключові слова: модернізація підприємства, інструменти модернізації, технологічний рівень підприємства, розвиток підприємства, конкурентні переваги, конкурентоспроможність, інноваційний потенціал.

The article examines the problems of modernization of enterprises as an important prerequisite for ensuring their efficient and competitive development in the long run. The factors that determine the relevance and necessity of modernization of Ukrainian enterprises are systematized. Emphasis is placed on the importance of implementing projects for comprehensive modernization of industrial enterprises of Ukraine, the moral and physical deterioration of production assets, which has crossed critical limits and has become an important reason for reducing the competitiveness of their products. It is proved that modernization is directly related to innovation-oriented solutions in the technological, organizational, managerial, economic and social spheres of the enterprise and is aimed at the development and realization of its economic potential in the long run. The essence of the concept of «modernization of the enterprise» is revealed, its main features are systematized. Emphasis is placed on the fact that the modernization of the enterprise involves its transition to a new quality, not just recovery, development of new competitive advantages that will strengthen the company's stability in the market in the long run and create conditions for intensifying self-development. The directions, purposes and tools of modernization of the enterprise are defined. The system of competitive advantages of the enterprise which is provided by modernization is characterized. The priority directions and tools of modernization of the Ukrainian enterprises in the conditions of limited resources of their development are substantiated. It is proved that despite the contradictory processes of socio-economic transformations in Ukraine, low rates and quality of economic growth over a long period, the country's opportunities

in the field of innovation development remain high. The fundamental problem of modernization of enterprises is the problem of investment support, which is complex and associated with low efficiency of the institutional environment. It is proposed to consider the processes of modernization of domestic enterprises in the context of reindustrialization of the country's industrial complex. The implementation of such a task requires not only indirect state participation, but also direct, which involves the development of specific mechanisms to stimulate modernization processes.

Keywords: *enterprise modernization, modernization tools, technological level of enterprise, enterprise development, competitive advantages, competitiveness, innovation potential.*

Постановка проблеми. Довготривалий конкурентоспроможний розвиток будь-якого підприємства визначається цілим комплексом факторів організаційно-управлінського, економічного, техніко-технологічного, інноваційного та соціального характеру. Разом з тим, *в умовах яскраво вираженої індустріальної моделі економіки, поступового формування конкурентних ринків, посилення присутності іноземних компаній, однією з визначальних передумов, яка створює основу для забезпечення стратегічної конкурентоспроможності підприємства є технологічний рівень та стан його виробничих фондів* [6; 7]. Системне технічне та технологічне оновлення виробничих фондів, впровадження передових технологій виробництва, які характеризуються високою економічною та екологічною ефективністю потребує реалізації сучасних підходів до управління підприємством, які б дозволяли активізувати інноваційні процеси, розробляти різного роду модернізаційні проекти, забезпечувати їх відповідний науково-технічний та правовий супровід.

Вирішення вказаних проблем дуже часто ускладнюється обмеженими можливостями інвестиційного забезпечення відтворювальних процесів, а також відсутністю відповідного мотиваційного середовища зі сторони власників та менеджерів підприємств через порушення рівності конкурентних умов. Разом з тим, на промислових підприємствах вищих технологічних укладів, такі можливості обмежені і доступом до сучасних технологій, організаційно-управлінськими проблемами їх освоєння і досягнення в перспективі відповідної окупності операційної діяльності.

Виробничі потужності більшості підприємств України мають високий рівень як фізичного, так і морального зносу [9, с. 85; 10]. Незадовільний технічний стан виробничих фондів дуже часто стає причиною не просто відносно вищої собівартості продукції, а системним фактором зростання прямих і непрямих витрат підприємства – на технічне обслуговування і ремонт обладнання, проміжний технологічний контроль та аудит, залучення субпідрядних організацій, додаткового персоналу тощо. Послаблення надійності обладнання обумовлює і зростання різного роду збитків, пов'язаних з аварійними ситуаціями, простоями обладнання, виплатою штрафів тощо. Використання застарілого, зношеного обладнання тягне за собою зростання травматизму на підприємстві,

обмежує можливості реалізації ефективної політики розвитку персоналу.

Багато вітчизняних підприємств продовжують працювати на старому обладнанні, яке становить основу технологічних процесів вже більше 20 років. Так, ступінь зносу основних фондів в промисловості України становить майже 60% [10]. Найбільш інтенсивно процес старіння основних фондів відбувається на підприємствах машинобудування – майже 70%, в хімічній та нафтохімічній промисловості понад 70%, зношеність потужностей у сфері енергогенерації на рівні 75–85%, атомних станцій на рівні 50% [10]. Така ситуація обмежує конкурентоспроможність продукції українських підприємств закріплюючи відсталу технологічну структуру економіки країни, позбавлену схильності до інноваційної активності та саморозвитку.

Вирішення вказаних проблем неможливе без глибокої трансформації підприємств на основі модернізації, яка має вирішувати не ситуативні завдання з короткостроковим ефектом, а забезпечувати комплексні зміни в організаційній, техніко-технологічній сферах з метою досягнення високої ефективності виробничого господарської діяльності на тривалу перспективу [6; 7]. В умовах жорсткої конкуренції впевнено почуватися на ринку можна лише шляхом системної модернізації техніко-технологічної бази підприємств та створення стійких передумов підвищення конкурентоспроможності їх продукції. Саме тому, *такі завдання як пошук можливостей модернізації підприємств, обґрунтування комплексу рішень спрямованих на ефективний розвиток їх техніко-технологічної сфери, забезпечення операційної гнучкості є надзвичайно актуальними для українських підприємств.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сфера модернізації підприємств – важливий напрям наукових досліджень. Значний внесок у вирішення вище окреслених проблем здійснили такі науковці як О. М. Алімов, О. І. Амоша, Б. М. Данилишин, В. І. Геєць, Б. Є. Кваснюк, В. Ю. Кіндзерський, В. І. Ляшенко, А. Ф. Мельник, О. Б. Саліхова, Л. І. Федулова, О. В. Шкарупа, О. А. Швиданенко та ряд інших. Науковці обґрунтовують підходи до комплексного вирішення завдань модернізації, акцентують увагу на важливості чинників як мікро-, так і макро-економічного характеру, пропонують механізми активізації інноваційних процесів в тих чи інших

галузях через розвиток системи кооперації, залучення прямих іноземних інвестицій, пріоритетну увагу до сфери високотехнологічного виробництва тощо. М. М. Бердар, Н. В. Бутенко, Н. В. Валінкевич, В. Л. Дикань, І. С. Ілляшенко, О. Є. Кузьмін, Й. М. Петрович, І. М. Реліна обґрунтовують підходи до формування та реалізації політики модернізації на рівні підприємств, організаційно-управлінські механізми розвитку техніко-технологічного потенціалу підприємств, активізації інвестиційно-інноваційних чинників у процесах відтворення виробничих фондів, забезпечення ефективності процесів модернізації тощо.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. У сучасних умовах економічних трансформацій, викликів глобалізаційних процесів, посилення комплексу загроз економічній безпеці підприємствам, міжгалузевим комплексам, територіальним утворенням, – цілі, пріоритети та завдання модернізації набувають значно ширшого характеру. Розширюється і ускладнюється інструментарій їх реалізації. Виникає необхідність, в умовах обмежених ресурсів, через модернізацію забезпечувати досягнення стратегічних переваг в технологічній та екологічній сферах, сферах витрат, ресурсного забезпечення, конкуренції, що потребує відповідного наукового обґрунтування.

Поставка завдання. Основна мета дослідження полягає в обґрунтуванні переваг модернізації як стратегічно важливої передумови розвитку потенціалу підприємства, посилення його конкурентоспроможності, а також у визначенні можливих підходів до реалізації політики модернізації, їх фінансового забезпечення в умовах обмежених ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи проблеми модернізації вітчизняних підприємств, слід зазначити, що дане поняття є надзвичайно містким та багатоаспектним. Розуміння його сутності, особливостей, дозволить значно раціональніше визначити цілі та завдання модернізації того чи іншого підприємства, обґрунтувати можливості та джерела ресурсного забезпечення їх реалізації. Дуже часто, вважається, що модернізація пов'язана з процесами оновлення виробничих фондів підприємства, однак його змістовність є значно ширшою. У науковій літературі розглядається технічна та технологічна модернізація, організаційна, управлінська, екологічна, кадрова тощо [7, с. 108]. Така система напрямів модернізації свідчить про багатоваріантність механізмів її проведення. Разом з тим, зазначені напрями слід розглядати у комплексі, оскільки вони значною мірою є взаємопов'язаними. Саме комплексна модернізація передбачає трансформацію різних підсистем підприємства, пошук та обґрунтування інтегрованих механізмів модернізації, оскільки вона обумовлює

необхідність глибокої перебудови тих чи інших його підсистем.

У науковій літературі наводиться дуже багато підходів до трактування сутності поняття «модернізація підприємства» [8, с. 284; 3, с. 84–85]. Найчастіше під модернізацією підприємства розуміють скоординовані зусилля з подолання відставання в економічній сфері (яке включає комплексне вдосконалення як технологічного аспекту, так і фінансового забезпечення, управління персоналом (кваліфікація та кадровий потенціал) та управління діяльністю підприємства в цілому), що загрожує втратою конкурентоспроможності та втратою ринкових позицій на світовій арені [5, с. 178].

Певні суперечності щодо трактування сутності модернізації виникають у зв'язку з необхідністю розмежування поняття «модернізація», з такими поняттями як перебудова підприємства, реструктуризація, реінжиніринг тощо. У цьому відношенні можуть бути різні дискусії, однак модернізація безпосередньо стосується інноваційно-орієнтованих рішень в технологічній, організаційно-управлінській, економічній та соціальній сферах підприємства [7, с. 107–109]. Її спрямованість пов'язана з необхідністю виходу на принципово новий рівень кількісно-якісних характеристик ресурсного забезпечення підприємства, його операційної діяльності, який дозволяє розвивати та реалізувати потенціал в тривалій перспективі. У сучасному розумінні модернізація пов'язана з удосконаленням безпосередньо як операційної системи (заміна техніки та технологій, ефективна організація виробництва), так і організаційно-управлінської, еколого-економічної та соціально-економічної. Таким чином, модернізація – це комплексне та багатопланове поняття.

На основі систематизації літературних джерел можна визначити такі особливості модернізації [7, с. 107–109; 8, с. 204–205]:

- характеризується багатоцільовим характером – підвищення ефективності виробництва, продуктивності операційної системи, обмеження втрат прибутків, мінімізація збитків, активізація інноваційних чинників, розвиток адаптивного потенціалу тощо;
- формує стійкі передумови конкурентоспроможного розвитку підприємства, забезпечує стратегічну конкурентоспроможність на основі активізації чинників саморозвитку;
- проводиться періодично, переважно у коротко- та середньостроковому періодах та передбачає отримання системи ефектів;
- проведення модернізації здійснюється на плановій основі та потребує визначення джерел фінансового забезпечення;
- модернізація зорієнтована на забезпечення цілеспрямованого, системного, сталого розвитку підприємства;
- проводиться з певним рівнем ризику, передбачає використання механізмів оптимізації

системи можливих ризиків на етапі реалізації тих чи інших проектів;

- управляється на основі оперативного і тактичного менеджменту, додатково створених управлінських підсистем;

- передбачає одночасне проведення відповідних змін в системі управління підприємством;

- має висхідний характер, веде до покращення результатів діяльності підприємства, підвищення ефективності його розвитку;

- формує передумови переходу до нової якості розвитку на основі активізації інвестиційно-інноваційних факторів.

Обґрунтування та реалізація тих чи інших проектів модернізації підприємства є достатньо складним завданням, особливо коли передбачається здійснення техніко-технологічної модернізації. У такому випадку виникає необхідність не лише впровадження нових технологій, удосконалення існуючих чи виконання завдань пов'язаних з частковою заміною обладнання, оновлення окремих технічних систем тощо, але і удосконалення системи управління, як на рівні підприємства, так і на рівні управління окремими функціональними сферами. Крім того, техніко-технологічна модернізація дуже часто потребує залучення додаткових спеціалістів, фахового наукового супроводу проектів, підготовки спеціалістів, моніторингу технологічних процесів на етапі їх запуску, технічного обслуговування у майбутньому. Зазначені особливості свідчать не лише про проблеми інвестиційного забезпечення проектів модернізації, але і про готовність підприємства в організаційно-управлінському плані.

Актуальність і необхідність модернізації українських підприємств зумовлена низкою факторів, а саме:

- *значним рівнем фізичного та морального зносу виробничих фондів промислових підприємств*, що в умовах значної енергоємності економіки, дефіциту інвестиційних ресурсів активізує цілий комплекс дестабілізуючих факторів на різних ієрархічних рівнях, обмежуючи потенціал конкурентоспроможного розвитку національної економіки;

- *витратним характером виробництва*, що не лише пов'язано з постійним зростанням собівартості виробництва продукції, але і різного роду збитками, зокрема еколого-економічними, а також зменшенням продуктивності факторів виробництва тощо;

- *обмеженими можливостями ефективної конкуренції* як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринку, що дуже часто обумовлює необхідність прямої державної підтримки, а отже фіскально-орієнтованої податкової політики;

- *обмеженими можливостями у сфері інноваційної активності*, – відносно слабші позиції українських підприємств у конкурентній боротьбі не просто зменшують прибутковість, забезпеченість обіговими ресурсами, але і обумовлюють

пошук інших резервів «вирівнювання» переваг, наприклад зменшення рівня оплати праці, що з стратегічної точки зору є фактором послаблення конкурентоспроможності підприємства;

- *станом виробничих фондів підприємств, який визначає їх інвестиційну привабливість*, а отже можливості залучення на тих чи інших умовах інвестиційних ресурсів необхідних для виходу на якісно новий технічний, технологічний та управлінський рівні;

- *високою (в 2,5 рази вища, ніж у розвинутих країнах) енергомісткістю ВВП* [10], що унеможливує конкурентну боротьбу вітчизняних виробників в існуючих техніко-технологічних умовах виробництва, стримує процеси оновлення основних фондів, залучення кваліфікованого персоналу тощо;

- *стратегічним курсом країни в напрямі євроінтеграції*, – потребує виконання цілого ряду зобов'язань в екологічній сфері, що неможливо без комплексної модернізації підприємств, – зменшення техногенного навантаження на навколишнє середовище.

Говорячи про необхідність модернізації промислових підприємств та промислового комплексу в цілому, слід звернути увагу на місце України за ключовими драйверами в рейтингу 100 країн світу щодо готовності промисловості до майбутнього (Readiness for the Future of Production Report, 2018) [1, с. 240]. Відповідно до рейтингу, Україна з поміж 100 країн у 2018 році посіла 67 місце, Угорщина 42, Румунія 52, Російська федерація 43, Молдова 81. Перше, друге та третє місця зайняли відповідно Сполучені Штати Америки, Сінгапур та Швейцарія. За показником розвитку технологій та інновацій, Україна займає 74 місце (для прикладу, Польща – 37 місце, Угорщина – 49, Російська федерація 39).

З макроекономічної точки зору слід відзначити, що активізація процесів модернізації безпосередньо пов'язана з підвищенням конкурентоспроможності національної економіки. У цьому контексті особливої ваги набуває інституційний фактор, адже ефективність інституцій є основою мотиваційного середовища інноваційної діяльності, активізації інвестиційних ресурсів. Без залучення іноземних інвестицій, технологій, управлінського досвіду рухатись в напрямі вищих технологічних укладів неможливо. Як відомо, в Україні домінуючим є третій та четвертий технологічні уклади та незначна питома вага п'ятого. Провідні країни активно розвивають уже шостий технологічний уклад. Така ситуація загрожує остаточному закріпленню моделі нераціональної участі країни в системі міжнародного поділу праці, вийти за межі якої ставатиме все важче.

Описані проблеми пояснюють і низьку інноваційну активність вітчизняних підприємств, яка є яскраво вираженою особливістю промислового комплексу країни [4, с. 30]. *Наявність*

достатньо розвинутого інноваційного потенціалу та слабкість інноваційної активності підприємств свідчать про деформації інституційних механізмів. Так, аналізуючи систему показників Індексу глобальної конкурентоспроможності (IGC), що розраховується за методикою Всесвітнього економічного форуму (The Global Competitiveness Report, 2019) [2, с. 573], за показником «Інноваційний потенціал» Україна посідає 60 місце серед 141 країни (Польща – 50, Російська федерація – 53, Угорщина – 47), що є достатньо непоганим показником для країни. Разом з тим, частка кількості промислових підприємств, які впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств у 2019 році становила всього 13,8% [4, с. 18]. У країнах ЄС питома вага інноваційно-орієнтованих підприємств близько 50% [10].

Таким чином, процеси модернізації промислових підприємств опираються на відповідну інституційну основу, освітній та

науково-технічний каркас економічної системи, що дозволяє активізувати фактори технологічного оновлення виробництва, удосконалення операційних систем підприємств тощо.

На рис. 1 схематично представлено основні напрями, цілі та інструменти модернізації підприємства в контексті сучасних тенденцій розвитку зовнішнього середовища, визначено сегмент комплексної модернізації, яка поєднує систему напрямів та відповідних інструментів.

Конкурентні переваги, які створює модернізація підприємства мають багатофакторний та багатоаспектний характер походження, їх можна ідентифікувати на основі виділення та аналізу комплексу сфер виникнення:

– управлінська сфера (система управління підприємством);

– оптимізація системи управління підприємством та підвищення ефективності управлінських процесів, – ефективності реалізації стратегії розвитку підприємства;

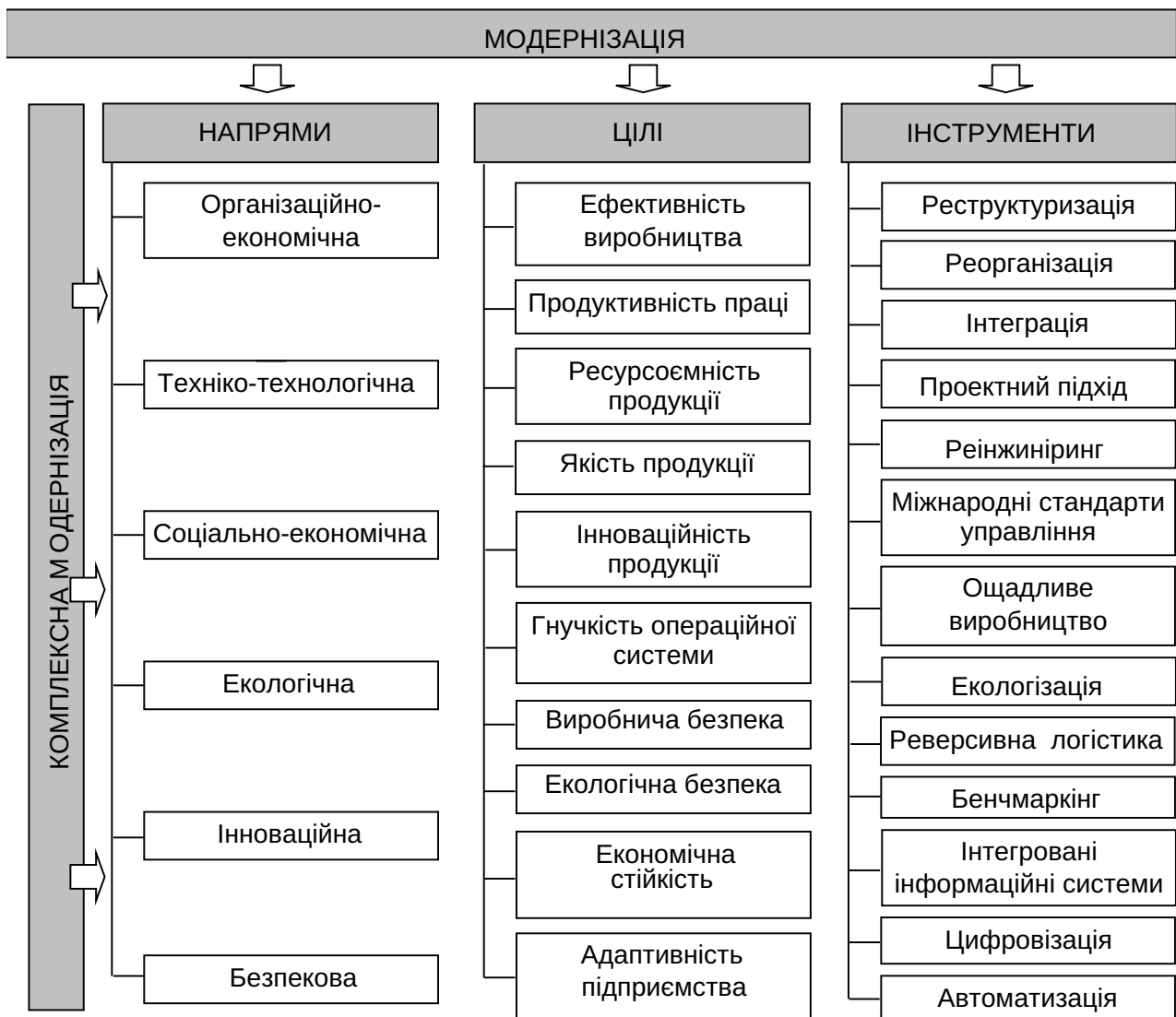

Рис. 1. Цілі, напрями та інструменти модернізації промислового підприємства

– підвищення ефективності внутрішніх та зовнішніх комунікацій, ефективності прийняття управлінських рішень;

– оптимізація системи управління підприємством та управлінських витрат, – а відтак – підвищення ефективності процесів адміністрування;

– підвищення адаптивності підприємства до умов зовнішнього середовища, збереження (посилення) стійкості на ринку;

– *операційна сфера підприємства:*

– зменшення витрат виробництва та собівартості кінцевої продукції – на основі застосування сучасних технологій, оновлення виробничих фондів, технічного удосконалення виробничих підсистем тощо;

– зменшення ресурсо- та енергоємності виробництва (спрощує механізми управління операційними процесами, підвищує їх ефективність);

– підвищення надійності виробничих фондів (зменшення кількості зупинок обладнання, аварійних ситуацій, планових та позапланових ремонтів);

– зменшення тривалості виробничого циклу виготовлення продукції (зростання продуктивності праці, операційної гнучкості, оптимізація витрат);

– підвищення гнучкості операційної системи підприємства та зростання можливості виробництва нової чи удосконаленої продукції, поглиблення диверсифікації виробничої діяльності;

– *фінансова сфера підприємства:*

– оптимізація системи витрат підприємства та розвиток фінансового потенціалу (підвищення фінансової стійкості підприємства, його платоспроможності, ліквідності тощо);

– підвищення рентабельності виробничої діяльності підприємства та його інвестиційної привабливості (розширює можливості залучення додаткових фінансових ресурсів на вигідних умовах);

– формування власних інвестиційних ресурсів підприємства та зростання можливостей реалізації інноваційно-орієнтованих проєктів, спрямованих на розвиток стійких конкурентних переваг;

– *сфера екологічного управління:*

– зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище та мінімізація системи екологічних платежів, штрафів тощо;

– зменшення еколого-економічних збитків підприємства (забезпечує мінімізацію витрат, посилює економічну стійкість підприємства за комплексом складових);

– підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства на основі впровадження інструментів реверсивної логістики, технологій використання вторинної сировини, утилізації відходів тощо;

– підвищення капіталізації підприємства на основі формування іміджу «зеленого підприємства»;

– *сфера управління персоналом:*

– зростання продуктивності праці та зменшення собівартості виробництва кінцевої продукції;

– підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства – на основі побудови раціональної системи управління, високої кваліфікації працівників, їх вмотивованості;

– підвищення якості продукції – досягається на основі підвищення кваліфікації персоналу, впровадження сучасних підходів до управління персоналом, посилення його вмотивованості, відповідальності;

– підвищення інноваційності продукції – досягається на основі підвищення кваліфікації персоналу, зростання його вмотивованості, впровадження сучасних технологій стимулювання творчої активності персоналу;

– зменшення аварійних ситуацій, виробничого травматизму.

На рис. 2 систематизовано основні конкурентні переваги, які може забезпечувати комплексна модернізація підприємства, поєднуючи різні її напрями. Саме комплексна модернізація пов'язана з синергетичним ефектом та створює стійкі передумови розвитку економічного потенціалу підприємства, підвищення його конкурентоспроможності у довготривалій перспективі.

Важлива перевага комплексної модернізації підприємства пов'язана з посиленням його економічної безпеки за цілим рядом складових, серед яких слід виділити не лише фінансову, технологічну, які є очевидним, але і виробничу складову, – забезпечується підвищенням надійності виробничих фондів, впровадженням сучасних систем моніторингу операційних процесів, оптимізації їх режимів; екологічну складову – досягається через ефективне використання ресурсів, мінімізацію еколого-економічних збитків, зменшення ймовірності аварійних ситуацій; інформаційну складову, – забезпечується використанням сучасних інформаційних технологій в системі управління, високою кваліфікацією працівників підприємства тощо. Активне використання інформаційних технологій, глобальних інформаційних систем, інструментарію цифровізації є однією з характерних рис підприємства майбутнього. Інформатизація системи управління операційними процесами дозволяє оптимізувати режими використання обладнання, мінімізувати витрати тих чи інших ресурсів, зменшуючи ймовірність непередбачуваних зупинок технологічних процесів. Слід наголосити, що відома Концепція Індустрії 4.0 орієнтована на побудову складних систем, які інтегрують різного роду внутрішні ресурси підприємства [9, с. 83].

Модернізація підприємства передбачає його перехід до нової якості, а не просто оздоровлення, розвиток нових конкурентних переваг, які дозволять посилити стійкість на ринку

Рис. 2. Система основних конкурентних переваг підприємства при його комплексній модернізації

в довготерміновій перспективі та в кінцевому підсумку – створити передумови активізації процесів саморозвитку підприємства. Стійкість до впливу зовнішніх дестабілізуючих факторів та схильність підприємства до саморозвитку є інтегрованим ефектом модернізації.

В Україні, поряд з проблемами макроекономічного та інституційного характеру, стримуючими факторами модернізаційних процесів залишаються обмеженість платоспроможності господарюючих суб'єктів, непередбачувані регулятивні зміни зі сторони держави, різкі коливання попиту, поява нових конкурентів. Зазначені аспекти середовища діяльності підприємств слід брати до уваги плануючи ті чи інші проекти модернізації, особливо у випадках, коли доводиться залучати значні обсяги зовнішніх інвестиційних ресурсів. При цьому, слід визнати, що модернізація підприємств відповідно до сучасного технологічного рівня неможлива без залучення зовнішнього капіталу.

Висновки. Таким чином, модернізація підприємства є фундаментальною основою забезпечення його довготривалої конкуренто-

спроможності. Разом з тим, модернізація, особливо комплексна, потребує відповідної зрілості підприємства в організаційному плані, певної перебудови системи управління підприємством та фахового супроводу змін. Модернізаційні проекти повинні носити системний характер та забезпечувати розвиток адаптаційного потенціалу підприємства, перетворюючи його з суб'єкта реагування на умови середовища, на суб'єкта їх формування. Ефективні модернізаційні проекти формують інвестиційний потенціал підприємства, а відтак створюють стійкі перспективи його розвитку.

Процеси модернізації вітчизняних підприємств слід розглядати в контексті реіндустріалізації промислового комплексу країни. Реалізація такого завдання потребує не лише опосередкованої участі держави, але і прямої, яка передбачає розроблення конкретних механізмів стимулювання процесів модернізації. Ефективність таких механізмів може забезпечуватись через розроблення стратегічно-орієнтованих концепцій розвитку загальнодержавного рівня та залучення до процесів модернізації іноземного капіталу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Readiness for the Future of Production Report 2018. URL: www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf (дата звернення: 10.01.2022).
2. The Global Competitiveness Report 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (дата звернення: 10.01.2022).
3. Бердар М. М., Бутенко Н. В. Модернізація підприємства як ключова домінанта його ефективного розвитку. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 5-1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2019_5-1_16 (дата звернення: 10.01.2022).
4. Писаренко Т. В., Кваша Т. К., Рожкова Л. В., Коваленко О. В. Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році : науково-аналітична доповідь. Київ : УкрІНТЕІ, 2020. 45 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2020/08/za-2019-1-1.pdf> (дата звернення: 10.01.2022).
5. Назарук А. Л. Модернізація промислових підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2014. Вип. 8(5). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdn_en_2014_8%285%29_43.

6. Петрович Й. М. Модернізація промислових підприємств як важлива передумова розвитку їх конкурентоспроможного потенціалу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Проблеми економіки та управління.* 2015. № 815. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPP_2015_815_3 (дата звернення: 10.01.2022).

7. Петрович Й. М., Борбулевич В. З. Модернізація промислових підприємств та її інноваційне забезпечення. *Маркетинг і менеджмент інновацій.* 2016. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2016_1_11 (дата звернення: 10.01.2022).

8. Петрович Й. М., Лушчак Н. С. Сучасна характеристика поняття модернізації підприємства в системі економічних категорій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку.* 2012. № 748. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2012_748_31 (дата звернення: 10.01.2022).

9. Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки : науково-аналітична доповідь / за ред. д-ра екон. наук Л. В. Дейнеко. Київ : ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». 2018. 158 с.

10. Статистичні дані Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 15.01.2022).

REFERENCES:

1. Readiness for the Future of Production Report (2018). Available at: www.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf.

2. The Global Competitiveness Report (2019). Available at: http://www.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.

3. Berdar, M. M., & Butenko, N. V. (2014) Modernizatsiya pidpryyemstva yak klyuchova dominanta yoho efektyvnoho rozvytku [Modernization of the enterprise as a key dominant of its effective development]. *Biznes-navihator – Business navigator*, 5–1, 83–88. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2019_5-1_16 [in Ukrainian]

4. Pisarenko, T. V., Kvasha, T. K., Rozhkova, L. V., & Kovalenko, O. V. (2020). Innovatsiyna diyal'nist' v Ukrayini u 2019 rotsi: naukovo-analitychna dopovid' [Innovative activity in Ukraine in 2019: scientific and analytical report]. Kyiv: UkrINTEI. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2020/08/za-2019-1-1.pdf> [in Ukrainian].

5. Nazaruk, A. L. (2014). Modernizatsiya promyslovykh pidpryyemstv [Modernization of industrial enterprises]. *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser. : Ekonomichni nauky. – Scientific Bulletin of Kherson State University. Ser. : Economic sciences*, 8(5), 177–180. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_8%285%29_43 [in Ukrainian].

6. Petrovych, Y. M. (2015). Modernizatsiya promyslovykh pidpryyemstv yak vazhlyva peredumova rozvytku yikh konkurentospromozhnogo potentsialu [Modernization of industrial enterprises as an important prerequisite for the development of their competitive potential]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «Lviv'ska politekhnik». Seriya : Problemy ekonomiky ta upravlinnya – Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic». Series: Problems of economics and management*, 815, 3–8. [in Ukrainian].

7. Petrovych, Y. M., & Borbulevych, V. Z. (2016). Modernizatsiya promyslovykh pidpryyemstv ta yiyi innovatsiyne zabezpechennya [Modernization of industrial enterprises and its innovative support]. *Marketynh i menedzhment innovatsiy – Marketing and innovation management*, 1, 106–116. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2016_1_11 [in Ukrainian].

8. Petrovich, J. M., & Lushchak, N. S. (2012). Suchasna kharakterystyka ponyattya modernizatsiyi pidpryyemstva v systemi ekonomichnykh katehoriy [Modern characteristics of the concept of enterprise modernization in the system of economic categories]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «Lviv'ska politekhnik». Menedzhment ta pidpryyemnytstvo v Ukrayini: etapy stanovlennya ta problemy rozvytku – Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development*, 748, 199–206. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2012_748_31 [in Ukrainian].

9. Deineko, L. V. (2018). Rozvytok promyslovosti dlya zabezpechennya zrostannya ta onovlennya ukrayins'koyi ekonomiky: naukovo-analitychna dopovid' [Development of industry to ensure the growth and renewal of the Ukrainian economy: a scientific and analytical report]. Kyiv: ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України».

10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].